

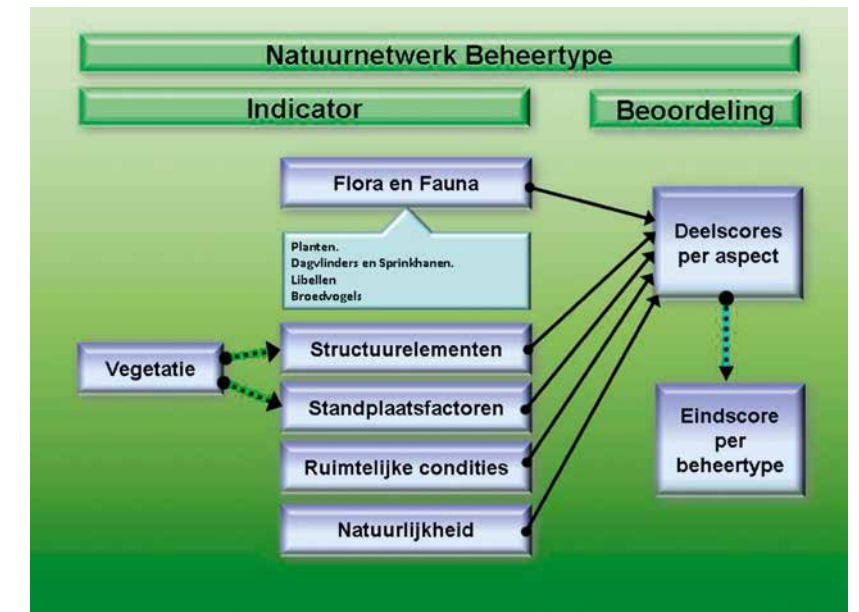

Bruine rombout is een indicator die hoort bij het natuurstype N05-moerassen en beheertype N05.02 gemaaid rietland.

foto's Hans van den Bos, Bosbeeld

SNL-monitoring in vogelvlucht

De provincie wil weten of terreinbeheerders (particulieren, landgoedeigenaren, terreinbeherende organisaties) de verstrekte SNL-subsidies effectief besteden en de beoogde natuurkwaliteit (beleidsdoel) realiseren. Daarvoor wordt regelmatig een monitoring uitgevoerd. De provincie kan op basis van de resultaten beoordelen of de doelen worden behaald en de terreinbeheerder kan indien nodig het beheer bijstellen. De monitoring bestaat uit het volgen van zes indicatoren zoals flora en fauna en structuurelementen (zie schema). Die worden in kaart gebracht of omschreven. Na de beoordeling van de monitoring wordt via een rekenmodule een score van de natuurkwaliteit aan het terrein toegekend. De resultaten zijn uitsluitend bedoeld om het beheer als dat nodig is bij te stellen. De provincie zet de monitoring dus niet in voor het al dan niet verstrekken van een beheervergoeding.

SNL-monitoring is mooi, maar had nog mooier kunnen zijn

Met het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL) kunnen provincies terreinbeheerders betalen voor hun inspanningen in het natuurbeheer. Een subsidievoorwaarde is dat de terreinbeheerder regelmatig de toestand van de natuur in beeld brengt: de SNL-monitoring. Doordat de monitoring overal op dezelfde manier gebeurt, ontstaat er een landelijk beeld van de staat van de natuur en worden bruikbare datareeksen verzameld. Zoveel eenduidigheid was lange tijd geen vanzelfsprekendheid. Piet Schipper (voorheen Staatsbosbeheer) en Henk Siebel (Natuurmonumenten) stonden aan de wieg van het stelsel van praktisch hanteerbare natuur- en beheertypen en een goed onderbouwde monitoring.

tekst Geert van Duinhoven (redactie Vakblad)

> Piet Schipper heeft jarenlang voor Staatsbosbeheer gewerkt. Henk Siebel werkt voor Natuurmonumenten. Een kleine twintig jaar geleden vonden ze elkaar toen het Rijk en de provincies afspraken maakten over de decentralisatie van het natuurbeleid. Elke provincie zou in principe een eigen subsiestelsel met bijbehorend monitoringsysteem kunnen gaan opzetten. Dat leek de twee natuurbeheerders geen goed idee en dus namen ze het initiatief voor een nieuw landelijk werkbaar systeem dat door overheden en beheerders gedragen zou worden. Piet Schipper: 'De overheid had op dat moment al vele systemen voor monitoring en er dreigden er nog eens twaalf bij te komen, terwijl de politiek al vond dat het Handboek Natuurdoeltypen te gedetailleerd was om in de praktijk mee te werken. Er moest dus iets nieuws komen.' Henk Siebel: 'De opdracht die we onszelf stelden, was helder. We moesten een systeem maken op basis waarvan je het natuurbeheer kunt financieren en dat bovendien gekoppeld zou zijn aan de natuurkwaliteit. Wat dat betreft hadden we de wind mee, want nie-

mand was tevreden met het Programma Beheer dat tot dat moment gold. De verantwoording die de beheerder moest afleggen, had weinig met natuurkwaliteit te maken. En dat was ook het sentiment van het beleid op dat moment: het moest allemaal veel simpeler en beter.'

Typologie van natuur- en beheertypen

Schipper en Siebel begonnen met het opstellen van een SNL-typologie van natuur- en beheertypen. Daar kun je je helemaal in verliezen door heel veel typen te definiëren met elk weer sub- en sub-subtypen. Maar dat zou niet praktisch zijn. Uiteindelijk stelden ze de basis op voor de Index Natuur en Landschap die uit twintig natuurtypen bestaat en waaronder in totaal ongeveer vijftig beheertypen vallen (kader Natuur- en beheertypen). Een voorbeeld. Het natuurstype Open duinen heeft vier beheertypen: 'strand en embryonaal duin', 'open duin', 'vochtige duinvallei' en 'duinheide'. De indeling is vooral gebaseerd op de abiotische condities (waterhuishouding en voedselrijkdom)

en het type beheer. De beheertypen zijn bedoeld om het beheer aan te sturen. Binnen een beheertype is sprake van een vergelijkbaar beheer en vergelijkbare kosten. En is er een standaardprijs voor het beheren van een hectare duinheide. Daarmee is het ook een helder hulpmiddel voor de financiering van het natuurbeheer gerelateerd aan de gewenste natuurdoelen. In de beheertypen zijn natuurlijke landschappen en groene cultuurhistorische elementen geïntegreerd. Met deze typen kun je iets zeggen over het te voeren beheer, de benodigde financiën en de monitoring ervan.

Vegetatiekarteringen

Vervolgens bedachten Schipper en Siebel samen met anderen hoe je de verschillende natuur- en beheertypen kunt monitoren. Schipper: 'Staatsbosbeheer werkte al veel met vegetatiekarteringen. Je kijkt daarbij naar een plantengemeenschap op het niveau van een beheertype. Maar alleen vegetatie bekijken is niet genoeg om de staat van de natuur in beeld te brengen. Dus besloten we

extra faunasoortgroepen toe te voegen. Daarvoor gelden twee belangrijke criteria: er moet ecologisch voldoende over de soortgroepen bekend zijn en er moeten voldoende waarnemers zijn om ze te monitoren. Dan kom je al vrij snel uit op vogels, omdat die ook iets over de kwaliteit van het landschap zeggen. Als kleinschalige structuurvariatie en/of bloemrijkdom een belangrijk kwaliteitselement van een beheertype is, is er vaak een hieraan gerelateerde tweede faunagroep gekozen. Dat moesten relatief makkelijk te inventariseren dagvlinders, libellen of sprinkhanen zijn. Uiteraard geeft dat discussie: waarom niet die soortgroep erbij, want die is ook belangrijk en waarom alleen maar deze vogelsoorten en niet ook die andere erbij? Daarom hebben we gekozen voor soorten die ook iets zeggen over de ruimtelijke kwaliteit. Het uiteindelijke SNL-systeem is door de overheid indertijd meerdere keren beoordeeld, en ook zij vonden dat dit een inhoudelijk goed en werkbaar systeem is.' Schipper en Siebel zijn zich ervan bewust dat

---

Natuur- en beheertypen

In de Index Natuur en Landschap staan alle in Nederland voorkomende natuur(beheer)-, landschaps- en agrarische natuurtypen. Dit heeft geleid tot een uniforme, breed erkende 'taal' geleid, die ervoor zorgt dat alle partijen dezelfde terminologie hanteren. Dat bevordert een goede afstemming tussen beheerders en overheden. De index vervangt eerdere natuurtypen en typering zoals de natuurdoeltypen, de Programma Beheerpakketten en de typologieën van de beheerders. De Index Natuur en Landschap is de basis voor de natuurbeheerplannen van de provincies.

Met de standaardkostprijzen per beheertypen wordt beoogd de werkelijke, gemiddelde kosten van adequaat natuur- en landschapsbeheer in beeld te brengen. Het model dient als basis voor een uniforme subsidieverlening. De standaardkostprijzen worden regelmatig bijgesteld op basis van prijscompensatie en eventuele nieuwe technieken. Zo krijgt een beheerder die 1 hectare beheertype beek en bron beheert, jaarlijks € 133,64 van de provincie. Voor een hectare veenmoeras is dat bijvoorbeeld € 809,41, omdat een veenmoeras nu eenmaal moeilijker te beheren is en dus duurder beheer vereist.

---

er aan de keuze voor de te monitoren soorten consequenties kleven. Er is al wel rekening gehouden met klimaatverandering door soorten aan de rand van hun areaal niet mee te nemen. Maar is deze lijst straks met een forse verandering van het klimaat nog steeds logisch? Waarschijnlijk niet, maar voorlopig wel. Ook is er nog een verdere uitwerking nodig van het gebruik van vegetatiekartering naar natuurkwaliteit en naar Natura 2000-habitattypen. Schipper: 'Ook over de grenzen van de vegetatietypen in de karteringen kun je een flinke discussie krijgen want die grenzen zijn ook afhankelijk van de schaal waarop je karteert. In de vegetatiekunde zijn we er nog lang niet helemaal uit wat zinvolle grenzen zijn, hoe groot een mozaïek mag zijn om toch nog tot een bepaald vegetatietype te behoren. Dat zijn belangrijke wetenschappelijke discussies, maar die hebben we hier in dit systeem natuurlijk niet kunnen beslechten. Wij zijn uitgegaan van een kartering op een schaal van 1:5000, omdat dat aansluit op het niveau waarop het beheer plaatsvindt en ook meestal voldoende detail geeft.'

Gemis aan abiotiek

Siebel: 'Met het monitoren van alleen soorten ben je er nog niet. Daarmee kun je geen uitspraken doen over waarom soorten al dan niet terugkomen of verdwijnen. Je wilt dat koppelen aan de abiotische omstandigheden. Ook deze zijn gedefinieerd voor de beheertypen. Daarvoor was

de afspraak dat de provincies bij de monitoring de lead zouden nemen. Dat is ook voor Natura 2000-doelen van groot beleidsmatig belang. Denk bijvoorbeeld aan goede hydrologische meetnetten met peilbuizen. Om allerlei redenen is dat niet echt van de grond gekomen en zijn bestaande meetnetten soms zelfs gesaneerd. Dat is heel erg jammer, omdat je nu niets kunt zeggen over de effecten van inrichtings- en beheermaatregelen. Je weet bijvoorbeeld niet of de hydrologie echt is hersteld en dat je daar de verandering in soortsaamenstelling aan kunt relateren.'

Een andere belangrijke vraag is waarom er in die begintijd geen aansluiting is gezocht met de Natura 2000-systematiek. Ook die stond immers rond die tijd in de steigers. Daar is het wel even over gegaan, zegt Siebel, maar het bleek dat Natura 2000 niet geschikt was om een koppeling te leggen tussen financiën en beheer. 'De Natura 2000-systematiek van de habitattypen is ook veel gedetailleerder en daardoor niet geschikt als financieringsinstrument. Het is veel meer een beleidsinstrument, Europees gestuurd en uiteindelijk ongeschikt voor de doeleinden waarvoor wij de SNL-systematiek hebben opgezet. Maar uiteraard is het heel jammer dat we de beide systematieken niet in elkaar hebben kunnen schuiven. Nu moeten beheerders apart monitoren voor het SNL en voor Natura 2000.'

redactie@vakbladnbl.nl

Blauwe zeedistel